

ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОСТОРУ ІННОВАЦІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Постановка проблеми. Сьогодні все частіше звучать думки, що ключ до майбутнього, до розв'язання сучасних проблем людства, до розвитку суспільства лежить в освіченості суспільства й у постійному підвищенні рівня його освіти (принцип безперервного навчання).

Історичний досвід свідчить, що в соціально-економічному розвитку виграють ті країни і нації, що створюють кращі, найбільш ефективні системи освіти, максимально сприяючі розвитку інтелектуального потенціалу своїх громадян. Сьогодні практично всі країни світу відчують потребу у виробленні нової освітньої системи, основу якої складають такі культурологічні принципи, як безперервність і демократизація. Інноваційний підхід у навчанні додатково зумовлюється феноменом «швидкого старіння» знань, процесами інтенсивної інформатизації суспільства.

У цьому відношенні, педагогічні інновації можуть розглядатися як системна реакція на соціально-культурну динаміку розвитку цивілізації в цілому і окремого суспільства зокрема. ХХІ століття вимагає зміни типів освіти, створення нової генерації освітніх установ. Це необхідна умова зміни свідомості суспільства, де основним засобом розвитку країни є нова якість освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як показало вивчення літературних джерел з питань **державного** управління освітою, у більшості з них висвітлено різні аспекти управління в системі освіти. Методологічне значення для розуміння й усвідомлення проблем державного управління освітою в нових соціально-економічних умовах мають положення, викладені в працях В.П.Андрущенка, С.І. Гончаренка, Д.І. Дзвінчука, І.А. Зязюна,

В.Г. Кременя, С.В. Крисюка, В.І. Лугового, Т.О. Лукіної, В.С. Лутая, В.К. Майбороди, С.В. Майбороди, В.С. Пікельної, Н.Г. Протасової та ін.

До окремих теоретичних і практичних аспектів діяльності регіональних органів управління освітою звертаються Е.С. Березняк, М.М. Дарманський, Д.І. Дейкун, П.І. Дроб'язко, Г.В. Єльнікова, О.І. Зайченко, Л.М. Калініна, М.І. Кондаков, М.Я. Корніяка, А.В. Мазак, Г.І. Сурмило, Г.В. Федоров, П.В. Худомінський та ін.

Проблеми вдосконалення системи управління загальноосвітньою школою розкрито в наукових працях В.І.Маслова, Л.І.Даниленко, Н.М.Островерхової, Ю.А.Конаржевського, М.С.Сунцова та ін.

Аналіз наукових досліджень свідчить про наявність значної кількості праць вітчизняних і зарубіжних авторів, що стосуються державної освітньої політики й управління освітою. Однак ще не знайшли достатньої розробки та висвітлення питання формування єдиного педагогічного простору інноваційних навчальних закладів.

Мета статті проаналізувати сутність, цілі та деякі аспекти формування єдиного педагогічного простору багаторівневих інноваційних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. У сучасних соціально-економічних умовах в освітніх структурах цілком закономірно відбувається процес інтеграції різних навчальних закладів, що пояснює виникнення ще одного різновиду єдиного освітнього простору, а конкретніше єдиного педагогічного простору багаторівневих інноваційних навчальних закладів (БІНЗ), наприклад, «ліцей — коледж — вуз» [3]. Ці інтеграційні процеси за участю різних типів освітніх установ знижують негативну дію в освіті таких чинників, як: несприятлива демографічна ситуація, зниження якості освіти; мотивація навчання; невідповідність рівня підготовки випускників середніх навчальних закладів вимогам, що пред'являються до якості знань абітурієнтів у ВНЗ, і в умовах жорсткої конкуренції забезпечують особистості, на основі

професійної освіти, автономність, незалежність і можливість задоволення її різноманітних потреб.

Суть і зміст єдиного педагогічного простору БІНЗ, на наш погляд, припускає: спадкоємність зв'язків загальної середньої, середньої професійної і вищої професійної освіти, коли освітній процес розглядається в єдності, й у взаємодії всіх ступенів педагогічного простору як безперервний і системний процес, що враховує цілі і завдання кожного ступеня.

Моніторинг процесів, що відбуваються в єдиному педагогічному просторі БІНЗ, дозволяє на ступені середньої (повної) освіти врахувати професійну орієнтацію учнів (наприклад, створення профільних класів) і забезпечити диференціювання освіти (облік таких чинників, як придбані навички, уміння і знання на попередньому етапі навчання, схильності, психологічні аспекти тощо), що дає можливість особистості максимально реалізувати свої інтелектуальні здібності на основі особистісно-орієнтованого навчання.

Вельми актуальною соціально-педагогічною проблемою, що піднімає багато насущних питань суспільства і сучасної освіти, є формування в умовах єдиного педагогічного простору БІНЗ гуманістичних поглядів студентів, що реалізуються при переході від традиційної до гуманістичної, особистісно-орієнтованої освіти, яка розглядається як багаторівневий простір, як складні процеси, що створюють умови для саморозвитку особистості.

Отже, основною метою єдиного педагогічного простору БІНЗ є якісна багатоступенева підготовка дипломованих фахівців, що успішно конкурують на ринку праці, здатних безперервно удосконалювати свої професійні і загальнолюдські знання, професійно самоудосконалюватися протягом усієї активної життєдіяльності. Для цього, навчання і виховання слід будувати на парадигмі особистісно-орієнтованого безперервного навчання і формування гуманістичних поглядів.

Проведений аналіз дозволяє виділити вузлові моменти побудови і реалізації процесу управління якістю безперервної професійної освіти в умовах єдиного освітнього простору:

Мета процесу професійної освіти повинна бути максимально технологічна, для цього, необхідно використовувати педагогічні технології [4].

Для встановлення початкового рівня студентів (психологічний розвиток і конкретні знання) необхідно обґрунтувати і розробити відповідну технологію.

Проводячи кількісний і якісний аналіз змісту навчального процесу фахівці повинні виділити основні чинники, які впливають на якість освіти, що дозволить проаналізувати результати процесу освіти і поступово перейти до двох шляхів її корекції, у разі необхідності.

На наш погляд, для забезпечення систематичного зворотного зв'язку повинно бути організоване безперервне, тривале спостереження за станом освітнього середовища і впливом його того, хто навчається, що також дозволить достовірно прогнозувати результати процесу освіти і поступово скорегуватися.

Усі перераховані завдання повинні вирішуватися на основі нових інформаційних технологій.

Управління якістю безперервної професійної освіти як управління за результатами пов'язує дану проблему з режимами життєдіяльності освітніх установ — функціонуванням і розвитком, причому орієнтація управління якістю на нові результати освіти — це завжди перебудова (перетворення, перехід, переклад) усієї системи освіти у прогресивний інноваційний режим — режим розвитку в межах єдиного освітнього простору.

Об'єктивні труднощі оцінки якості безперервної професійної освіти у межах єдиного освітнього простору на будь-якому етапі управління полягають на наш погляд, у мінливості оцінки в часі; результати оцінки якості можливо визначити тільки через деякий час, проте можливо порівняти

ці результати за відповідні проміжки часу; коректувати діяльність потрібно постійно, не чекаючи кінцевих результатів.

Оцінювання якості безперервної професійної освіти в умовах єдиного освітнього простору на кожному етапі його становлення доцільно проводити по п'яти групах показників: оптимальний проект, навчально-виховний процес, поточні, кінцеві й віддалені результати освіти.

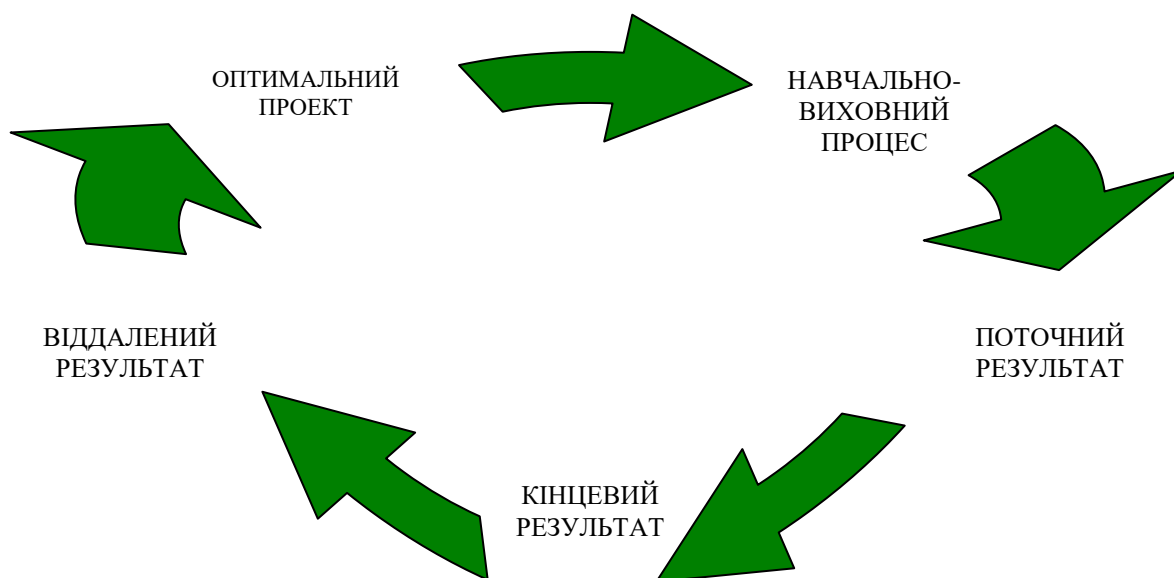

Рис.1. Схема циклічного зв'язку показників якості безперервної освіти

Усі показники знаходяться у замкнутому циклічному зв'язку; вони реальні, динамічні і діалектичні (рис.1). Взаємозв'язок частин виявляється в тому, що показники кожної попередньої групи є передумовою, а потім і основою показників наступної групи. Показники подальших груп викликають коректування у попередніх показниках і у всій системі показників. Рухливість і гнучкість даної системи показників пов'язана з тим, що всі названі групи, з одного боку, цілком конкретні, за змістом і часом; з іншого боку, їх межі відносні, вони проникають одна в одну, перекривають одна одну і у разі потреби можуть бути поміняні місцями без руйнування системи (рис.2).

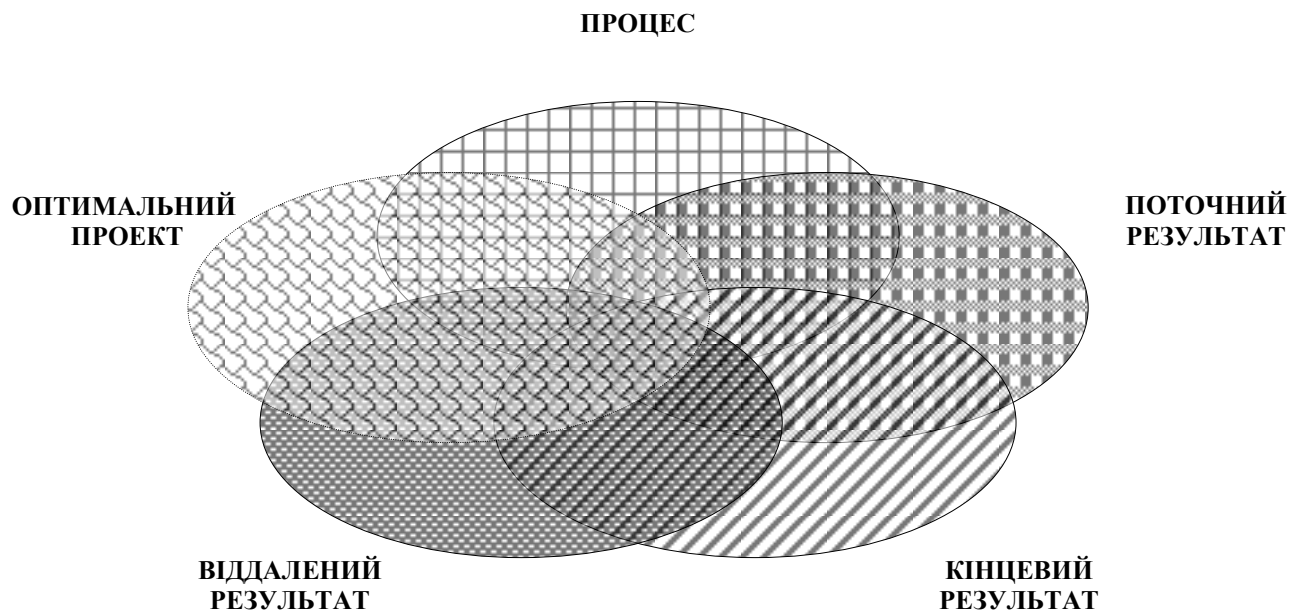

Рис.2. Можливості інтегрування показників якості безперервної освіти

Ця система є моделлю і варіантом підходу до вирішення проблеми оцінки якості безперервної професійної освіти і управління нею в рамках єдиного освітнього простору. Всі результати після узагальнення можуть бути представлені в цифрах, діаграмах, графіках, виходячи з чого можна побачити динаміку зміни різних показників, що дає величезну базу даних для коректування не тільки поточного освітнього процесу, але і проектів, які ще створюються на перспективу.

Так, наприклад, динаміку науково-дослідної роботи, ми оцінюємо за кількома параметрами, одним з яких є написання наукових статей професорсько-викладацьким складом Харківського гуманітарно-педагогічного інституту за 2005–2009рр. (рис.3).

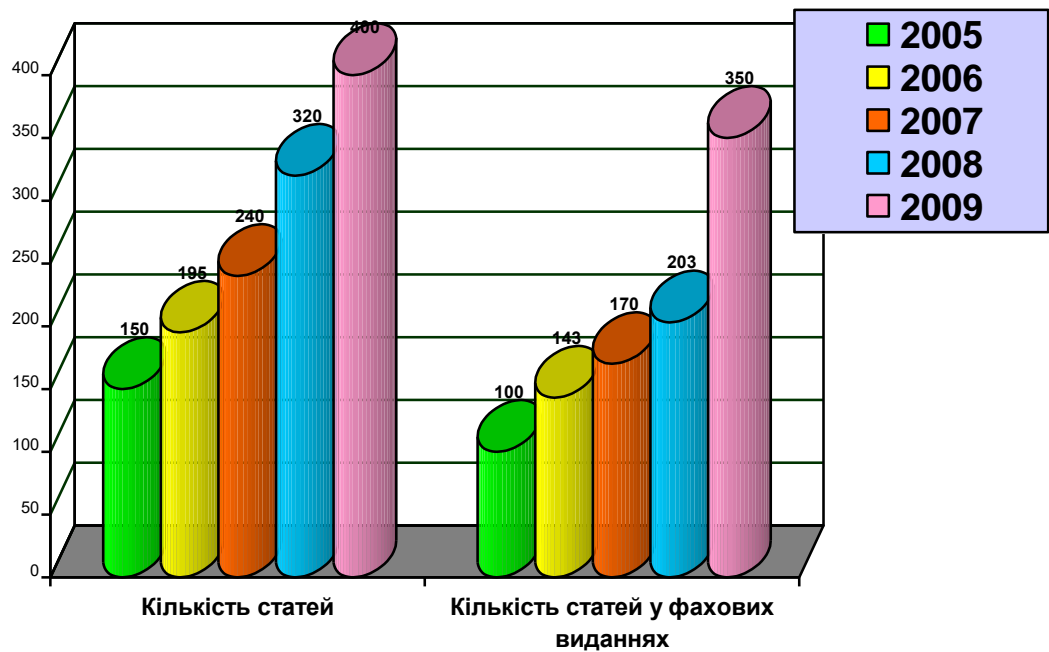

Рис. 3. Кількість статей за 2005–2009рр.

Проте, у випадку роботи з результатами якості освіти слід оцінювати не тільки позитивні підсумки, але і те, якою ціною вони досягнуті. Необхідно визнати обмеженість, збитковість, а у ряді випадків і помилковість будь-яких кількісних показників, що стосуються оцінки такої складної багатоаспектної категорії, якою є якість освіти особистості студента, тобто необхідно розуміти, що не всі результати освіти можна вимірювати. Наприклад, оцінка ступеня розвиненості особи в духовній, етичній, вольовій, емоційній і мотиваційній сферах може бути тільки якісною, кваліметричною, описовою. Також важливо, щоб кількісні і якісні оцінки були визначені науково коректно, що дозволяє уникнути технократичних витрат при фіксації показників якості освіти.

У статті, ми використовуємо поняття «якість освіти» за якістю освітнього процесу, відображеного в його результатах, і, вважаємо, що освітнім процесом не тільки можна, але і потрібно управляти з метою досягнення освіти високої якості. Результати і якість освіти – це дві взаємозв'язані, але нетотожні категорії; результати – обов'язковий компонент, без якого неможливо визначити якість. Щоб результати оцінювали якість, їх потрібно з чимось порівняти [1]. Простий спосіб – це порівняння із

стандартами. Але цей спосіб небездоганний, оскільки вимоги стандарту не пов'язані з особою конкретної людини (що навчається), якість освіти якої ми хочемо визначити. Окрім цього, не для всіх результатів освіти можна сформулювати стандарти, наприклад, ступінь розвиненості інтелекту, волі, емоцій, мотивів, потреб, інтересів тощо.

Зараз переважна більшість дослідників і практиків приходять до переконання, що без виховання немає і не може бути розвитку особистості, що будь-яке навчання, не вбудоване у виховну систему, дезінтегроване і негативно діє на розвиток, що освічена людина може залишитися невихованою, односторонньо розвинутою, тобто мати погану освіту, що дуже небезпечно як для неї, так і для суспільства, а вихована не може залишитися неосвіченою [2].

Таким чином, перехід до єдиного, цілісного, різнобічного, грамотного розуміння якості освіти неминучий, тоді і параметри, за якими оцінюється ця якість, співпадатимуть в межах освітньої установи, району, міста і всього освітнього простору в цілому. Поки ж все залежить від ступеня освіти, від наукової ерудиції і культури керівника того або іншого рівня.

Система управління якістю безперервної професійної освіти, як і вся система управління освітою є багаторівневою і включає: рівні керівників освітньої установи і суб'єктів освітньої взаємодії; державний, відомчий й обласний рівні. Однакових критеріїв ефективності управління якістю на всіх рівнях в принципі бути не може, оскільки в основі роботи людей на кожному рівні лежить різна наочна діяльність: педагогічна – у педагогів, вихователів; управлінська – у керівників підрозділів, проректорів, ректорів тощо. Різні види діяльності мають різні критерії своєї ефективності. Управління на кожному рівні припускає дію на різні об'єкти, тому ефективність визначається не тільки і не стільки за показниками самого управління (чи добре були здійснені аналіз, планування, організація, керівництво, контроль тощо), а за змінами того об'єкту, яким управляли [5].

У системі безперервної професійної освіти в рамках єдиного освітнього простору необхідно виділити специфіку управління якістю в освітніх установах різних видів і типів, що є абсолютно необхідним і навіть обов'язковим. Це пов'язано з тим, що, на наш погляд:

– освітні установи різних видів і типів як об'єкти становлення, функціонування і розвитку відрізняються один від одного, і системи управління якістю в них неминуче повинні відрізнятися своїми особливостями;

– будь-які уніфіковані (не оптимізовані) системи управління, що не зважають на специфіку конкретного об'єкту, спочатку менш ефективні для досягнення будь-якого результату, тим більше, якщо це стосується такого фундаментального показника як якість освіти.

Звідси слідує, що не врахування специфіки управління якістю безперервної професійної освіти в установах різних видів і типів не дозволяє керівникам здобути освіту оптимальної (найвищої для конкретних умов) якості.

Звідси виникає блок специфіки управління якістю освіти в усіх названих БІНЗ, якщо вважати їх не типовими, а інноваційними. Керівникам цих БІНЗ, усім суб'єктам управління необхідно дотримуватися домінуючої стратегії змін – стратегії локальних, модульних або системних перетворень. У одному випадку необхідно розробити програми локальних або модульних експериментів, в інших – програми розвитку, що включають проблемно-орієнтований аналіз, концепцію нової освітньої установи, стратегію переходу до нього, постановку операційно заданих цілей першого етапу перетворень і обов'язково операційний план дій.

В області науково-методичного забезпечення істотно розширюється весь науково-дослідний блок (робота над оригінальними програмами, пов'язаними із специфікою БІНЗ, освітніми проектами; величезна організаційно-управлінська робота по експертизі використовуваних програм,

що розробляються, технологій, підручників, навчальних посібників, у тому числі і електронних орієнтованих на здобуття освіти нової якості).

Значне місце в усіх БІНЗ у порівнянні із звичайними освітніми установами займає і спеціальна мотиваційна діяльність керівників, оскільки йдеться про постановку для навчального колективу нових напружених цілей, про добровільно ухвалені рішення забезпечити їх виконання (інноваційний пошук і створення нового досвіду завжди припускають додаткові зусилля, час тощо).

Висновки. Можна стверджувати, що управління якістю безперервної професійної освіти єдиного освітнього простору в БІНЗ різних видів і типів має багато спільного. Проте є і специфічні особливості, акценти, домінанти. Облік загального і специфічного неодмінно повинен підвищити результат, а значить і якість освіти. Керівник кожної освітньої установи, до якого б виду вона не відносилася, повинен побачити і оптимально використовувати те, що властиво управлінню тільки цієї конкретної освітньої установи.

Використана література

1. Кумбс Ф. Кризис образования в современном мире: системный анализ / Кумбс Ф. – М., 1970, С. 200-227.
2. Новиков А. М. Образовательный проект / А.М. Новиков, Д.А. Новиков – М. : Егвес, 2005. – 120 с.
3. Пульбере А.И. Учебно-научно-производственный комплекс: основные задачи и перспективы развития // Региональные особенности развития машино-, приборостроения, информационных технологий, проблемы и опыт подготовки кадров Тирасполь, 2004. - С. 26-33.
4. Учитель, которого ждут: из опыта Полтавского пединститута им. В.Г. Короленко / Под ред. И.А. Зязюна. - М.: Педагогика, 1988. – 152 с.
5. Фурсенко А. О реализации национальных проектов в области образования // Alma mater. - 2006. - № 1. - С. 43.

Анотація

Харківська А.А. *Формування єдиного педагогічного простору інноваційних навчальних закладів*

Автор зазначає, що основною метою єдиного педагогічного простору БІНЗ є якісна багатоступенева підготовка дипломованих фахівців, що успішно конкурують на ринку праці, здатних безперервно удосконалювати свої професійні і загальнолюдські знання, професійно самоудосконалюватися протягом усієї активної життєдіяльності. Для цього, навчання і виховання слід будувати на парадигмі особистісно-орієнтованого безперервного навчання і формування гуманістичних поглядів.

У статті виділено вузлові моменти побудови і реалізації процесу управління якістю безперервної професійної освіти в умовах єдиного освітнього простору:

Ключові слова: багаторівневі інноваційні навчальні заклади, безперервна освіта, єдиний педагогічний простір, показники якості.

Аннотация

Харьковская А.А. *Формирование единого педагогического пространства инновационных учебных заведений*

Автор отмечает, что основной целью единого педагогического пространства МИУЗ является качественная многоступенчатая подготовка дипломированных специалистов, которые успешно конкурируют на рынке труда, способных непрерывно совершенствовать свои профессиональные и общечеловеческие знания, профессионально самосовершенствоваться на протяжении всей активной жизнедеятельности. Для этого, обучение и воспитание следует строить на парадигме личностно-ориентированного непрерывного обучения и формирования гуманистических взглядов.

В статье выделены узловые моменты построения и реализации процесса управления качеством непрерывного профессионального образования в условиях единого образовательного пространства:

Ключевые слова: многоуровневые инновационные учебные заведения, непрерывное образование, единое педагогическое пространство, показатели качества.

Summary

A. Kharkivska Formation of the Single Educational Space Innovation Education

Author says the main goal of a single educational space is a quality multi BIE training graduates who successfully compete in the labor market, able to continuously improve their professional and human knowledge, the self professionally active throughout life. For this, training and education should build on the paradigm of personality-oriented continuing education and formation of humanistic views.

In the article highlighted focal points of construction and implementation process of quality continuing professional education in a common educational space:

Keywords: multi innovative education, continuous education, only teaching space, performance quality.